

“ ...

Bilindiği üzere Asliye Ticaret Mahkemeleri belli davalarda 3 hakimli heyet halinde teşekkül etmekte olup, belli bir miktarı geçen ticari uyuşmazlıklar ile kanunca düzenlenen belli davalar heyet halinde teşekkül eden hakimlerce oy çokluğu ile karara bağlanmaktadır. Kanun koyucu bu tür uyuşmazlıklarda davaların karmaşıklığı ve adil ve hakkaniyetli çözüm yolu olarak heyet halini düzenlemiştir. Müstakil Asliye Ticaret Mahkemelerinin Kurulu olmadığı yargı çevrelerinde, ticari davalar ile ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işleri Asliye Hukuk Mahkemeleri tarafından tek hakimli olarak bakılmaktadır. Tabiatıyla asliye ticaret mahkemesi olan yerlerde heyet halinde görülmesi gereken uyuşmazlıklara asliye ticaret mahkemesi olmayan yerlerde tek hakim bakmaktadır. Bu mahallerdeki ticari uyuşmazlıkların çözümünde miktar ve dava konusu önem arz etmemekte, bu tür davaların miktarı ve konusu ne olursa olsun bu davalar tek hakimli Asliye Hukuk Mahkemesi hakimlerince çözümlenmektedir. Bu husus adalet ve eşitlik ilkesine aykırıdır. Çünkü Ankara, İstanbul gibi müstakil ticari davalara bakan mahkemelerde belli bir miktarı geçen ticari uyuşmazlıklar ile kanunca düzenlenen belli davalar 3 hakimli heyetçe sonuçlandırılırken, aynı miktar ve nitelikte bir dava müstakil Asliye Ticaret Mahkemesi bulunmayan bir ilde tek hakimce neticelendirilecektir. Bu husus Ağır Ceza Mahkemesinin görevine giren ve taşrada işlenen kasten öldürme suçuna orada müstakil bir Ağır Ceza Mahkemesi bulunması nedeniyle Asliye Ceza Mahkemesince bakılmasından farklı değildir. Toplu mahkeme sistemi, tartışma ve fikir alışverişine imkan vererek daha isabetli kararlar verilmesine hizmet etmektedir. Nitekim Kanun maddesinin gerekçesinde “...bu düzenlemeyle, içeriği ve sonuçları itibarıyla son derece önem arz eden uyuşmazlıkların heyet halinde görülmesi benimsenmiştir.” denilmek suretiyle kanun koyucu bu sistemle ticari davalar içinde özellik ve önem arz eden, özellikle mutlak ticari davaların heyet halinde yargılamasının yapılarak üç hakimin denetim ve gözetiminde hataların asgari seviyeye düşürülmesini amaçlamıştır.

Bu bağlamda toplumsal düzen bakımından çok önem taşıyan ticari davalara bakan asliye ticaret mahkemelerinin toplu mahkeme biçimde yapılanmalarında fayda vardır. Mevcut sistem; hukuka Anayasanın 36. maddesindeki adil yargılanma hakkına ve hükümdeki değişikliğin amacına aykırıdır. Bu sebeple hükmün, asliye hukuk mahkemelerinin bu özellikteki dosyalarını heyete gönderebileceği şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Ya da bölge ticaret mahkemeleri kurularak bu sorun çözülebilir.

ANAYASAYA AYKIRILIK SORUNU: Kanun’un itiraz konusu kuralı içeren 5. maddesinin 3. fıkrasında Asliye ticaret mahkemesi kurulan yerlerde bu mahkemelerde bir başkan ile yeteri kadar üye bulunur. Konusu parayla ölçülebilen uyuşmazlıklarda dava değeri üç yüz bin Türk lirasının üzerinde olan dava ve işler ile dava değerine bakılmaksızın; İflas, iflasın kaldırılması, iflasın kapatılması, konkordato ve yeniden yapılandırmadan kaynaklanan iş ve davalara; 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda hâkimin kesin olarak karara bağlayacağı işler ile davalara; Şirketler ve kooperatifler hukukundan kaynaklanan genel kurul kararlarının iptali ve butlanına ilişkin davalara, yönetim organları ve denetim organları aleyhine açılacak sorumluluk davalarına, organların azline ve geçici organ atanmasına ilişkin davalara, fesih, infisah ve tasfiyeye yönelik davalara; 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununa ve 21/6/2001 tarihli ve 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanununa göre yapılan tahkim yargılamasında; tahkim şartına ilişkin itirazlara, hakemlerin seçimi ve reddine yönelik davalar ile yabancı hakem kararlarının tanıma ve tenfizine yönelik davalara ilişkin tüm yargılama safhalarının bir başkan ve iki üye ile toplanacak heyetçe yürütülüp sonuçlandırılacağı, bu fıkrafta belirtilen dava ve işler dışında kalan uyuşmazlıkların mahkeme

hâkimlerinden biri tarafından görülüp ve karara bağlanacağı öngörülmektedir. İtiraz konusu kural söz konusu bentte yer alan “Asliye ticaret mahkemesi kurulan yerlerde bu mahkemelerde bir başkan ile yeteri kadar üye bulunur.” ibaresidir.

Anayasa’nın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti, bir hukuk devleti olarak nitelendirilmiştir. Hukuk devletinin temel unsurlarından biri de “hukuki güvenlik” ilkesidir. Bu ilke; hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Bu bağlamda açılan bir davaya farklı yargı çevrelerinde farklı sayılarda hakimlerin yetkili ve görevli kılınması; kamunun devlete güven duygusunu, beraberinde de hukuki güvenlik ilkesini zedelenmektedir.

Anayasa’nın 10. maddesinde “Madde 10- Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (Ek fıkra: 7/5/2004-5170/1 md.) Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. (Ek cümle: 7/5/2010-5982/1 md.) Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz. (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/1 md.) Çocuklar, yaşlılar, özürllüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde (...) (“) kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar (“) denilerek eşitliğe vurgu yapılmıştır. Bu ilke AİHS’nin 14. maddesinde ayrımcılık yasağı olarak düzenlenmiştir. “Ayrımcılık yasaklı eşitlik, aynı durumda bulunan hak öznelerinin; haklı nedenler olmadıkça, özellikle ırk, cinsiyet, dil, din ve inanç, siyasal ya da başka görüşler, yaş, engel, cinsel yönelim ve benzeri nedenlere dayalı ayırım gözetilmeksizin aynı kurallara bağlı olmasını ve yasaklama, kısıtlama, dışlama ya da yeğleme gibi eylemlere başvurmaksızın, tüm insan haklarından eşitlik koşulları içinde” yararlanmalarının sağlanması anlamına gelen temel bir ilke ve haktır. (Gülmez M. (2010). İnsan Haklarında Ayrımcılık Yasaklı Eşitlik İlkesi. Çalışma ve Toplum Dergisi. 2. 217-265.) Bu kapsamda aynı miktar ve nitelikteki uyuşmazlığa heyet halinde bakan Ticaret Mahkemesi ile tek Hakimli bakan Asliye Hukuk Mahkemesi (Ticaret Mahkemesi Sıfatıyla)’nde dava açan davacılar arasında eşitsiz bir fark olacak, iddia ve savunma tartışılıp irdelenemeyecek, vicdani ve ağır yükümlülük içeren bir dava bölgeler arası farklılıkla tek hakimce çözümlenmek zorunda kalacaktır. Bu husus eşitlik ve ayrımcılık ilkelerine de aykırı olacaktır.

Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında “Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.” denilerek yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme hakkı ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. AİHS’nin 6. maddesi ışığında yer edinen bu düzenleme ile güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir. Kişiler açısından bir hak olarak ortaya çıkan adil yargılanma, adaletin geciktirilmemesi ile muhakemenin etkin ve isabetli olarak yürütülmesini de içermektedir. Bu bağlamda hukuk devletinin en temel görevlerinden birisinin uyuşmazlıkları adil yargılanma hakkına uygun biçimde ve süratle çözmektir. Bu madde kapsamında tüm bireyler uyuşmazlığının heyet halinde çözüme kavuşturulmasını isteme hakkına sahip olup, mevcut düzenleme bu hakkı engeller niteliktedir.

Esas Sayısı : 2018/102

Karar Sayısı : 2018/74

Anayasa'nın 141. maddesinin son fıkrasında "Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir." denilmiş ve "usul ekonomisi" olarak da adlandırılan bu ilkeyle yargılama maliyetinin en düşük şekilde olmasının ve bu sürecin mümkün olan en hızlı yöntemlerle gerçekleştirilmesinin yargının görevlerinden olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda hukuk sisteminin ve özellikle yargılama usulünün yargılamaların makul süre içinde bitirilmesini mümkün kılacak şekilde düzenlenmesi ve bu düzenlemelerde davaların uzamasına yol açacak usul kurallarına yer verilmemesi makul sürede yargılanma ilkesinin bir gereğidir.

Bu bağlamda bahsi geçen "Asliye ticaret mahkemesi kurulan yerlerde" ibaresinin davaların uzamasını ve mahkemelerin iş yükünün çoğalmasını engellemeye yönelik kamu yararı amacıyla öngörülen adil yargılanma hakkını, adalet duygusunu zedeleyen ve demokratik toplum düzeninin gerekleri ile çelişen bir yönü bulunmakla birlikte davaların kısa sürede sonuçlandırılmasını öngören Anayasa'nın 141. maddesine aykırı bir yönü de bulunmaktadır.

SONUÇ VE İSTEM : Yukarıda açıklanan nedenlerle; 5235 Sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 5. maddesinin 3. fıkrasının özellikle "ASLİYE TİCARET MAHKEMESİ KURULAN YERLERDE" ibaresinin Anayasa'nın 2., 10., 36., 37., 131. ve 142. maddelerine aykırı olduğunun tespiti ile iptaline karar verilmesine arz olunur."